

ФАКТОРИ, ЯКІ ОБУМОВЛЯЮТЬ НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ЧЕРГОВИХ ЧАСТИН І ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ РОБОТИ

Боротьба зі злочинністю і охорона громадського порядку діяльність, що розрахована на довгу перспективу. Вона реалізується шляхом здійснення управлінських дій двох рівнів зовнішніх і внутрішніх. Це управління стратегічного характеру, яке має за мету вирішення глобальних проблем, створення фундаменту досягнення кінцевих результатів боротьби зі злочинністю і правопорушеннями. І це управління, направлене на вирішення повсякденно виникаючих завдань, які і вимагають прийняття і реалізації тактичних рішень, які б забезпечили ефективну своєчасну реакцію на всі ускладнення оперативної обстановки (і перш за все кримінальні). На тому і на іншому рівнях управління, але в більшій мірі - на тактичному, штаби здійснюють оперативну функцію поряд з іншими функціями, які є складовими частинами діяльності штабу: інформаційно-аналітичними, контрольно-інспекторськими, організаційно-управлінськими.

Оперативна функція має самостійний характер, хоча в ній специфічно реалізуються в вигляді оперативно-управлінського, оперативно-інформаційного, оперативно-контрольного, оперативно-організаційного, оперативно-забезпечуючого компонентів вказані елементи діяльності штабу.

Основний зміст оперативної функції - власне оперативне управління силами та засобами, які задіяні в охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю, нерозривно зв'язані з діяльністю керованих штабами чергових частин. Власне штабом МВС України розроблені, затверджені наказом № 453-1992 р. МВС України Інструкції про чергові частини органів внутрішніх справ.

У відповідності з Положенням про штаб МВС У країни, УМВС, штаб, як орган, керуючий черговою службою:

1. Здійснює оперативне керівництво черговою службою в процесі діяльності відповідних чергових частин по управлінню силами і засобами органів внутрішніх справ (при роботі по гарячих слідах, охороні громадського порядку і ін.).

2. Забезпечує чергові частини необхідною управлінською документацією, включаючи оперативні плани комплексного використання сил і засобів.

3. Забезпечує підбір і навчання працівників чергових частин.

4. Здійснює повсякденний контроль за діяльністю чергових частин.

5. Розробляє питання організаційного і структурного вдосконалення чергових частин.

Оперативна функція реалізується, таким чином, оперативними відділами /відділеннями штабів і займаючими центральне місце в їх структурі черговими частинами. При цьому оперативні відділи /відділення здійснюють в основному дії інформаційного, організаційно-забезпечуючого, контрольного плану, а також силами і засобами, що відносяться до управління при проведенні масових заходів, в ситуаціях виникнення масових безладь, інших особливо небезпечних злочинів, пов'язаних з використанням значних сил і засобів і ін., а чергові частини - безпосередньо оперативне управління силами і засобами, що несуть службу по охороні громадського порядку і боротьбі зі злочинністю. (Варто однак зазначити, що участь штабів безпосередньо в оперативному управлінні тим більша, чим нижче в системі органів внутрішніх справ знаходиться підрозділ, в склад якого входить даний штаб).

Оперативне управління силами і засобами здійснюється як органи внутрішніх справ в цілому, так і у всіх його апаратах і підрозділах (УКР, ВДСБЕЗ, ДАІ, міліція громадської безпеки і ін.) в процесі виконання кожною службою покладених на неї службових завдань.

В цьому плані особливе місце займає чергова частина ОВС, як система, що управляє та забезпечує оперативне реагування на злочини, інші правопорушення, події, незалежно від того, на який оперативний апарат, або службу покладаються обов'язки здійснення по них правоохоронних мір.

Чергова частина міськрайоргану внутрішніх справ і чергові частини його структурних підрозділів / відділень міліції, медвигверзника, ДАІ, спецприймальника, відділу позавідомчої охорони, ІТТ створюють чергову службу даного органу внутрішніх справ.

Відповідно, чим вище в ієрархії систем органів внутрішніх справ знаходиться конкретний орган внутрішніх справ, тим більш розгалуженою є і його чергова служба. Черговій частині додаються працівники інших, самостійних систем управлінь, апаратів і служб (КР, ВДСБЕЗ, слідчих відділень, ін.). Із цих співробітників, як правило, формується слідчо-оперативна група.

Проходить визначене делегування в систему чергової служби працівників інших апаратів і служб, тобто передача управління ними черговою частиною з метою безперервного (на протязі всієї доби) оперативного реагування на злочини і події на першопочатковому етапі, безпосередньо після їх виникнення і виявлення.

Чергові частини - важливі елементи системи управління в органах внутрішніх справ. Їх розвиток відображає об'єктивну необхідність вдосконалення управління в органах внутрішніх справ і є складовою частиною цього процесу. Своєчасність управлінських рішень - обов'язкова умова їх ефективності, на якому б рівні вони не приймалися. Але характер завдань і рівень на якому приймаються управлінські рішення, по різному визначають практичний зміст поняття оперативності як фактора часу.

Зокрема, для чергових частин органів внутрішніх справ оперативність реагування на правопорушення, надзвичайні події, стихійні лиха це швидка реакція, в ідеалі - миттєва.

Однак, оперативність важлива не сама по собі, але при умові, що швидкість реагування поєднується з оптимальним для даних конкретних умов організаційним і матеріально-технічним забезпеченням дій, які застосовує ОВС у зв'язку з змінами оперативної обстановки. І саме становлення чергових частин, і їх функціонування обумовлені рядом об'єктивних обставин.

Перша: оскільки швидкість реагування у значній мірі залежить від часу, затраченого на пошук каналу, по якому інформація (повідомлення, заява) могла би поступити в ОВС, необхідний загальнодоступний, цілодобово функціонуючий апарат. Таким може бути тільки чергова частина ОВС.

Друга: оскільки швидкість реагування залежить також від швидкості прийняття і реалізації управлінських рішень, необхідний апарат (працівник), який не тільки приймав би інформацію, але й був би наділений відповідними правами на управління силами і засобами, що несуть службу по охороні громадського порядку і боротьбі зі злочинністю. Такою може бути тільки чергова частина ОВС (в особі оперативного чергового).

Третя: оскільки ефективне оперативне управління практично процес безперервний, що потребує інформаційне забезпечення, необхідний апарат який має можливість отримувати і передавати інформацію, проводить маневрування нарядами, забезпечувати їх (у визначених межах) транспортом і спецтехнікою, зброєю, засобами особистої безпеки, а також здійснювати безперервний контроль за їх діями. Такою може бути тільки чергова частина ОВС.

Четверта: для того, щоб успішно попереджувати і розкривати злочини, особливо на початковому етапі, безпосередньо після їх скоєння, забезпечувати ефективну охорону громадського порядку, необхідне комплексне використання сил і засобів різних служб, і відповідна координація їх зусиль, організація та забезпечення взаємодії. Концентрація зусиль міжгалузеве повсякденне оперативне управління, силами і засобами, рішення організаційних завдань в ході здійснення початкових невідкладних дій можуть бути здійснені лише спеціальними апаратами. Таким координуючим органом може бути тільки чергова частина.

П'ята: необхідний також апарат безпосереднього виконання, який би забезпечив реєстрацію подій і фактів, що підлягають обліку в ОВС, своєчасний розбір з особами, з доставленими в ОВС в будь-яку пору доби, видачу, прийом і збереження озброєння і технічних засобів. Такою може бути тільки чергова частина ОВС.

В принципі фактори, що обумовлюють подальший розвиток чергових частин (всієї системи чергової служби), ті ж, чий дії зробило б необхідним підвищення ефективності управління в цілому в ОВС. Розвиток чергової служби - одна із форм, в якій реалізуються такі напрямлення вдосконалення управління, як уточнення і формулювання пунктів структурних підрозділів ОВС, проектування оптимальних організаційних структур, вдосконалення системи інформації і технології реагування на зміни в системі управління і осередку функціонування.

Вдосконалення оперативної діяльності чергових частин – складне завдання воно вимагає часу і значних засобів, якому МВС приділяє значну увагу.

Становлення чергових частин у якості, яка б відповідала сучасним вимогам, таким чином, являється наслідком науково-обґрунтованого підходу до проблеми оперативного управління до питань його організаційного, матеріального і правового забезпечення.

При цьому були враховані:

- стан злочинності і громадського порядку, загальної обстановки в сфері боротьби з правопорушеннями і вимогами, що звідси витікають до характеру і оперативності реагування на явища, пов'язані з втручанням ОВС;

- об'єктивні можливості ОВС в забезпеченні своєчасних і ефективних реагувань;

- вимоги до організації і до забезпечення внутрішнього оперативного управління в системі ОВС і його значимість для рішення завдань зовнішнього управління в сфері боротьби зі злочинністю і охорони громадського порядку;

- оптимальні сукупності екстенсифікаційного і інтенсифікаційного шляхів посилення системи ОВС і компенсаційні можливості інтенсифікації;

- об'єктивна значимість, а відповідно і черговість вирішення організаційно управлінських завдань, які реалізуються в процесі вдосконалення чергових частин.

Конкретизуючи обставини, що визначають необхідність укріплення і розвитку чергових частин, Міністр внутрішніх справ України відмічав, що до них відносяться:

по-перше: необхідність мати орган, який би не тільки приймав повідомлення і реагував на них, але й вмів би професійно грамотно розібратися в кожному з них і прийняти необхідні міри;

по-друге: необхідно забезпечити комплексне використання сил і засобів в процесі розкриття злочинів, для чого потрібно мати цілодобовий командний пункт;

по-третє: необхідність швидкого зосередження на місці злочину максимуму сил і засобів, чого можна домогтися тільки в тому випадку, якщо керівництво силами і засобами буде здійснюватися із одного центру добре підготовленими в професійному відношенні людьми, які відмінно знають оперативну обстановку і мають практичний досвід роботи в подібних умовах.

Чергові частини в принципі не розкривають злочини, але вони як організатори і координатори створюють для того необхідні умови. Вони також забезпечують централізоване управління черговими нарядами різних служб по єдиному плану дислокації і тим самим реалізують можливості здійснення комплексних заходів по боротьбі зі злочинністю і охороною громадського порядку, використанню сил і засобів, маневрування ними у відповідності з оперативними планами типу "Сирена" і т.д. При цьому вони постійно контролюють дії службових нарядів і мають мож-

ливість своєчасно присікати неправомірні дії працівників міліції, забезпечуючи тим самим дотримання законності.

Те, що чергові частини ОВС зараз працюють краще, ніж декілька років тому, не викликає сумніву. Однак, в цілому ефективність їх діяльності ще не відповідає сучасним вимогам. Загальноприйнятним є що об'єктивними потребами нинішнього етапу розвитку чергової служби являється підвищення якості і ефективності роботи кожної чергової частини [3].

У відповідності з цим завданням сформульовані і визначені основні напрямки і заходи по подальшому вдосконаленню діяльності чергових частин.

Насамперед це організаційне укріплення чергової служби, тобто завершення створення штатних чергових частин. Рішення цієї важливої проблеми дозволить значно підвищити оперативність управління силами і засобами органів внутрішніх справ.

Необхідно вдосконалити систему оперативної інформації і добитись того, щоб чергові частини чітко виконували вимоги наказів МВС України № 325-92 р., 425-93 р. Кожна чергова частина - на своєму рівні повинна бути центром оперативної інформації.

Необхідно вдосконалити картотеки невідкладних дій, виключивши з них надумані позиції, навчити співробітників чергових частин користуватися ними. Одночасно необхідно розробити оперативні плани дій в найбільш складних в оперативному відношенні ситуаціях, ввести їх в практику роботи чергових частин. Такі плани є в наявності і успішно реалізуються в багатьох, але далеко не у всіх органах внутрішніх справ. Важливо продовжити вишукування можливостей дальшого підвищення оперативності, сил і засобів, в тому числі і за рахунок вдосконалення керівництва ними з боку чергових частин. Останні повинні, зокрема, забезпечити наряди справними і готовими до роботи оперативно-технічними засобами, підтримувати з ними зв'язок, забезпечувати їх комплексне використання, ставити конкретні завдання і надавати допомогу нарядам, які працюють на місці події.

Важливим напрямком в роботі по вдосконаленню діяльності чергових частин являється підвищення якісного рівня особового складу чергової служби. Тут все важливо: підбір працівників в точній відповідності з вимогами наказу МВС України № 485-92 р., їх навчання, підтримання високої виконавської дисципліни.

Необхідно добитись, щоб всі чергові частини ОВС не тільки в теорії, а на практиці стали такими оперативними організаторами.

Список літератури: 1. Адміністративна діяльність. Особлива частина /Підручник за ред. проф. О.М. Бандурки. Х., 2000.; 2. Наказ МВС України № 453-1992 р. «Про затвердження Інструкції про чергові частини органів внутрішніх справ»; 3. Проблеми охорони громадського порядку і вдосконалення законодавства: М-ли наук.-практ. конференції. Х., 1994.

Надійшла до редколегії 3.03.2001р.